

Horváth Beáta

Az intézményi hatalom véleményvezéréitől az influenzszerekig

Szövegértés, kutatás, felmérés

A következő két gyakorlattal elsősorban tanárjelöltek, kezdő kollégák figyelmét szeretnénk felhívni arra, hogy a klasszikus szövegekhez is kapcsolható olyan kutatási gyakorlat, mellyel a kortárs influnszer-jelenségekre mutathatunk rá. A klasszikus, az ősmédiakorában keletkezett szöveg elemzése köré szervezett feladatok segítenek eltávolítani a nézőpontot a saját befogadói/fogyasztói gyakorlatunktól.

1. gyakorlat: Az intézményi hatalom véleményvezérei

a) Kutatás:

A következő feladat egy beszámolót dolgoz fel. 1869-ben Erzsébet királyné fogadja Jókai Mórt. Találkozásukról *A Hon* című lap számol be. Sisi és Jókai a korszak nagyon ismert, közkedvelt alakjai. Mindkettőjük ismeri és nagyon tudatosan alkalmazza a sajtó lehetőségeit. A királyi udvar kidolgozott médiapolitikát folytat: Erzsébet a hatalom képviselője, ugyanakkor a közvetlen jótevő karakterét is látták, ünnepelték benne. Jókai folyamatos ír, lapot szerkeszt. Írói tehetsége és a sajtó által fenntartott karaktere a korszak egyik legnépszerűbb emberévé teszi őt. Másrészt a korszak nő- és férfiideáljaként tekintettek rájuk. Az 1869-ben írt beszámoló pontosan mutatja, hogy mind Sisi, mind Jókai alakja kettős. Egyrészt a hatalom, a közembertől távoli, elemelt karakterek, véleményvezérek. Másrészt a közember, az olvasó már közvetlenebb kapcsolatba is kerül velük: beláthat egyes magánéleti helyzetekbe.

Vizsgáld meg az angol királyi családról szóló híreket, képeket! Legalább húsz hírrel és képpel dolgozz! Mit mutatnak az anyagok? A család tagjai az intézményi hatalom zárt, nehezen megismerhető alakjai: politikai véleményvezérek? Vagy mindennapi polgárok, akiknek hasonló élethelyzeteik, problémáik vannak, mint az „alattvalóknak”? Politikai sztárok, celebek ők?

(Lehetséges válaszelemek: Az angol királyi udvar nagyon tudatosan mindkét arcukat viszi. A királyi család tagjai közéleti szereplők, az állam megtestesítői, szimbolikus figurák. Ugyanakkor közvetlen élethelyzeteikben az angol átlagember életvitele is megjelenik.)

b) Szövegértés

1869. április 11-én Erzsébet királyné fogadja Jókai Mórt. A látogatásról többek között A Hon című lap is beszámolót ír.

„Ő felsége belső termeiben fogadta el Jókai Mórt, ki »Szerelem bolondjai« című regényét e szavakkal nyújtotta át a királynénak: »Felséges királyné asszonyom. Azon legmagasabb érdekeltség, melylyel Felséged utóbbi regényem iránt hozzám kérdést intézni kegyeskedett, buzdított azon legmagasabb kegy kikérésére, miszerint művemet, megjelenése után Fölségednek hódolatteljesen átnyújthassam. Fogadja felséged e könyvet, mint hálám emlékét, hazánkra, nemzetünkre és irodalmunkra árasztott királyi jóvoltáért; mint tanújelét azon boldogabb korszak közérületének, melyben 'Patrona Hungáriáé' nem csak hazánk zászlóiról tekint le némán felénk, de közöttünk jár, velünk érez, a sziveinkhez beszél. Az ég tartsa meg Felségedet és királyi családját nekünk, a mint ezért minden hü alattvalója bizony imádkozik.« - Mire ő Felsége válaszolni kegyeskedett: »Igen köszönöm a szép regényt; egy példányt a német fordításból már elküldtem belőle a nővéremnek: úgy hiszem jól van fordítva.« [Kiemelés az eredetiben - V. E. V.] Azután kibontotta a regényt tokjából, kedves meglepetését nyilvánította a fölött, hogy a bekötés egészen hasonlít ő felsége könyvtárának többi kötéseéhez s Ígérte, hogy azonnal hozzá fog az elolvasásához. Ő felsége fejedelmi jó szívét jellemzi azon kérdés melyet azután a magyar Íróhoz intézett: »látta ön már kis leányomat?« A dajka és felügyelőnök épen akkor vitték keresztül a királyné szobáin Mária Valéria hercegnőt; s midőn a regényíró e kérdésre azt nyilvánította, hogy a kis hercegnő valóban viruló egészségnek örvend, a királyné az anyai boldogság mosolyával mondá, hogy »a budai lég nagyon jót tesz gyermekeimnek.« Még azután ő felsége több kérdést kegyeskedett intézni az íróhoz jelenlegi irodalmi munkássága felől s azután kegyteljesen bocsátá őt el."

(in: Vér Eszter Virág: „...egy áldott emlékezetű királyné...” - Adalékok Jókai mitikus Erzsébet-képének alakulásához, file:///D:/ME/HB_influencer/aetas_2015_001_059-086.pdf)

Feladatok:

Igazold, hogy a Királyné a hatalom képviselőjeként jelenik meg a szövegben!

(Helyes válaszlelemek: A helyzetet ő irányítja: „fogadta el”, „bocsátá ő el”, a megszólalás hangneme, a „Felséged” megszólítás, az uralkodói karakter leírása)

Igazold, hogy a beszámoló nagyon közel viszi a találkozóhoz az olvasót!

(Helyes válaszelemek: belső termekben vagyunk, a dajka és a gyermek alakja, beszélgetés a budai levegőről.)

Jókai Mór, mikor megszólítja a királynét, két uralkodói karaktert ír le. Melyek ezek az uralkodói minták?

(Válaszelemek: A birodalmát jelképező, gondoskodó, védelmező „Szűz Anya”, valamint a közvetlenül viselkedő, alattvalói között megjelenő, földön járó ember, aki megközelíthető. „...melyben 'Patrona Hungáriáé' nem csak hazánk zászlóiról tekint le némán felénk, de közöttünk jár, velünk érez, a sziveinkhez beszél...”)

Igazold, hogy Jókai Mór híres ember!

(Válaszelemek: Művét már lefordították németre. Munkáját az uralkodó ismeri, annak egy példányát ajándékba adta.)

Melyik állítás igaz?

A beszámolóban Jókai mint alattvaló jelenik meg.

Jókai tudatosan építi fel látogatását.

Jókai gazdasági érdekeit is segíti a látogatás.

(Válaszelemek: Mindhárom állítás igaz:

Alattvaló: A megszólalás patetikus hangneme, illetve ki is mondja, hogy alattvalóként szólal meg.

„hódolatteljesen átnyújthassam”

„minden hü alattvalója bizony imádkozik”

Tudatos: Félépített beszéd, megtervezett ajándék.

Gazdasági érdek: Jókait fordítják, könyveinek széles piaca van. A nagy becsben tartott könyvek sokat érnek, a főúri/gazdag könyvtárak saját jellegzetes borítóba köttetik a köteteket. Maga a helyzet Jókai számára reklámértékű.)

A jelenetet illusztráció örökítette meg. (Némileg bizonytalan, hogy a kép ezt vagy egy korábbi, 1868-as találkozást ábrázol-e.) A találkozó évében 1869-ben hivatalos fotó is készül a királynéről.

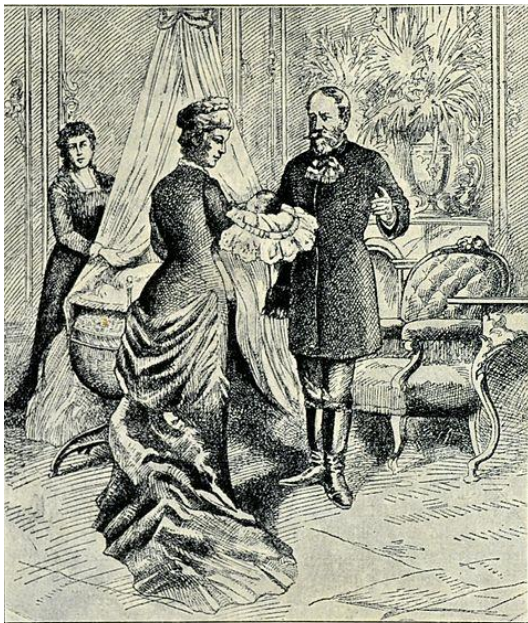
Figyeld meg a képeket! Miben különbözik Sisi alakja a két képen?

(Helyes válaszelemek: Azonos elemek: nőideál- karcsúság, hajkorona. Ám más női elem válik hangsúlyossá. Az egyik a hatalmi jelképek, a másikon az anyaság fogalma elsődleges.)

Mit gondolsz, miért csak rajzzal örökítették meg a találkozót, ha már technikailag a fotó is rendelkezésre állt?

(Válaszelemek: A diákok tapasztalatai nagyon szórtaak lehetnek.

Technikai és kulturális okai is vannak annak, hogy csak grafika örökítette meg a találkozót, A fényképek (dagerrotípiák) elkészítéséhez idő kellett, így a képeken beállított, kimerevített pózban voltak az emberek. Lásd az Erzsébetről készült hivatalos képet. Másrészt a korabeli lapok még nem rendelkeztek kamerával. Harmadrészt a királyi családot fényképen csak a hivatalos, a hatalmi státuszt megmutató fotókon lehetett látni.)

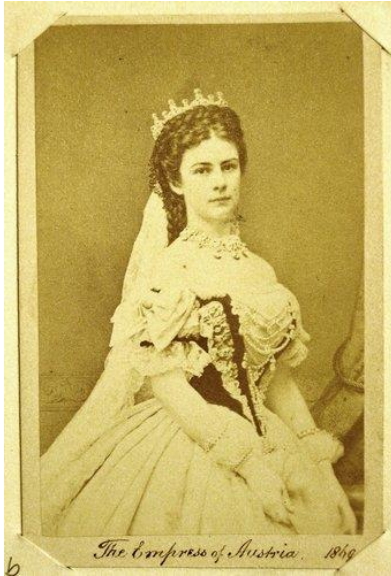

Jókai Mór Erzsébet királynénál

Egy régebbi bécsi újság illusztrációja

(Forrás:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:J%C3%B3kai_M%C3%B3r_Erzs%C3%A9bet_kir%C3%A1lyn%C3%A9n%C3%A1l.jpg)

Forrás:

<https://www.rct.uk/collection/2911017/the-empress-of-austria-1869-photographic-portraits-volume-66>

2. gyakorlat: reflexió és vagy felmérés

Milyen karakterek azok, akik számodra fontosak és híresek? Miért fontos az ő véleményük? Milyen kulturális területet képviselnek? Töltsd ki a táblázatot! Húzd alá, hogy mi jellemző az általad választott, követett hírességre! Gondold végig, hogy miben más a te médiakörnyezeted és a számodra fontos véleményvezérek működése a klasszikus, még az ősmédia korában megjelent helyzethez képest?

	Sisi, Jókai	Az általad választott médiaszereplő:
Mekkora körben híres?	európai nyilvánosság	globális nyilvánosság országos nyilvánosság lokális, helyi nyilvánosság kisebb csoport
Miért híres?	hatalmi szereplő közismert író	közszereplő vagy közéleti szereplő blogger sztár celeb influenszer

<p>Miért véleményvezér?</p>	<p>a megkegyelmező, a népét szerető hatalom</p> <p>sokszínű, a világ dolgaiban járatos, világot látott bölcs, művelt mester</p>	<p>közéleti kérdésekben stabil véleménye van, értékeket képvisel</p> <p>művelt</p> <p>tanít valamire</p> <p>tehetsége valamilyen területen ideál</p> <p>járja a világot, utazik, sportol</p> <p>olyan dolgokat, termékeket használ, ami nekem is fontos</p>
<p>Milyen médiafelületen ismert?</p>	<p>nyomtatott sajtó</p>	<p>nyomtatott sajtó</p> <p>rádió</p> <p>televízió</p> <p>mozi/filmek</p> <p>digitális sajtó</p> <p>közösségi média</p> <p>nagy platformok (pl. youtube, Instagram, TikTok)</p>
<p>Milyen médiaszövegek által lett híres?</p>	<p>cikkek, hírek, beszámolók</p> <p>rajzok, fotók (dagerrotípiák)</p>	<p>hírek</p> <p>cikkek</p> <p>jegyzetek</p> <p>blogok</p> <p>fotók</p> <p>filmek</p> <p>selfik</p> <p>vlogok</p> <p>különböző videoműfajok</p>
<p>Ki készítette a médiaszöveget?</p>	<p>hivatalos írók, újságírók, szerkesztők</p>	<p>hivatalos írók, újságírók, szerkesztők</p> <p>a felhasználók</p> <p>maguk a médiaszereplők</p>